

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

Зайченка Івана Васильовича

про дисертацію у вигляді монографії

Трибулькевич Катерини Георгіївни “Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України (1917 – 2010 рр.)”,

подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Доцільність дослідження обраної теми зумовлена необхідністю оновлення системи управління вищих навчальних закладів на основі принципів демократії, гуманізму, відкритості, відповідальності, взаємоповаги, справедливості. Вибір Україною європейського освітнього вектору передбачає сповідування демократичних цінностей та їх реалізацію в практиці роботи студентського самоврядування. У контексті зазначеного цілком своєчасним і доречним вважаємо звернення К.Г. Трибулькевич до вивчення розвитку вітчизняного студентського самоврядування за майже сторічний період.

Актуальність дослідження розвитку студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України у 1917 – 2010 рр. переконливо аргументована такими державними документами як Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року №1060-ХІІ (зі змінами), Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556 – VII (зі змінами), Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про державний вищий навчальний заклад» від 5 вересня 1996 року №1074 (зі змінами), де студентське самоврядування визначено як невід'ємну частину громадського самоврядування вищих навчальних закладів, засіб захисту прав та інтересів студентів, можливість брати участь в управлінні вищим навчальним закладом. З огляду на зазначене, а також через відсутність у вітчизняній педагогічній науці системних досліджень визначеного феномену актуальність рецензованої дисертації не викликає сумніву.

Проте бажано було б виокремити проблеми, розв'язанню яких може сприяти позитивний досвід організації студентського самоврядування минулого.

Дослідження виконане відповідно до науково-дослідних тем Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського “Формування технологічної культури сучасного викладача як складової його педагогічної майстерності (підготовка магістранта, підвищення кваліфікації молодого викладача)”, державний реєстраційний номер 0110U003127;

“Професійне проектування і розвиток професійно успішної особистості в освітньо-виховному середовищі університету” згідно з тематичним планом наукових досліджень НАПН України, затвердженим постановою Президії НАПН України від 16 грудня 2010 р. № 1 – 7/14 – 393 та 26 грудня 2013 р. № 1 – 7/13 – 365.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертанткою:

- ґрунтовно розкрито розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України в період з 1917 до 2010 р.;

- виділено сім етапів у розвитку студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України в період з 1917 до 2010 р.: 1917–1919 рр., 1920–1929 рр., 1930–1955 рр., 1956–1963 рр., 1964–1979 рр., 1980–1990 рр., 1991–2010 рр. і ґрунтовно розкрито мету, завдання, принципи, форми організації, основні тенденції, суперечності й закономірності розвитку студентського самоврядування у вищих навчальних закладах у кожному з виділених етапів;

- сформульовано рекомендації щодо доцільності використання та впровадження історичного досвіду студентського самоврядування в сучасних умовах на науково-теоретичному, організаційно-адміністративному і практичному рівнях;

- в науковий обіг введено 135 назв архівних матеріалів, більшість з яких досі були невідомі.

3. Нові факти, одержані здобувачем

У дисертаційному дослідженні К.Г. Трибулькевич більшість наведених у дисертації фактів є новими, особливо ті, що стосуються радянського періоду (1917 – 1991 рр.), які представлені на основі аналізу значної кількості архівних матеріалів (135) Центрального державного історичного архіву України в м. Києві (ф. 4849); Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ф. 1, 166, 5233); Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ф. 1); Державного архіву Миколаївської області (ф. 115, Р-99, Р-678, Р-780, Р-881, Р-993, а також і періоду 1991 – 2010 рр., і які проаналізовані з сучасних теоретико-методологічних позицій, зокрема, з позицій єдності логічного й історичного, системного, антропоцентричного, парадигмально-педагогічного, комплексного, аксіологічного, соціокультурного, цивілізаційного, синергетичного, підходів;

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Новизна і вірогідність одержаних результатів дослідження забезпечується належною методологічною базою, ґрунтовним вивченням і

критичним аналізом науково-педагогічних творів, архівних матеріалів і матеріалів преси ХХ – початку ХХІ ст., державних документів, документів Міністерства освіти і науки України, вищих навчальних закладів України досліджуваного періоду, які стосуються проблем освіти, зокрема студентського самоврядування, і в цілому не викликають сумніву. Вони достатньою мірою апробовані та опубліковані у фахових виданнях. Найбільш суттєві наукові результати, одержані здобувачем, викладено в загальних висновках та висвітлено в опублікованих працях.

У дисертації переконливо обґрунтовано вибір теми наукового пошуку, його мету і завдання, застосовано адекватні їм методи дослідження, окреслено хронологічні межі досліджуваного феномену. Широкий спектр методів наукового пошуку (аналіз, синтез, класифікація, типологізація, структурування, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизація; ретроспективний, логіко-системний, хронологічно-структурний, зіставно-порівняльний, термінологічний аналіз дисертаційних досліджень, наукової літератури й архівних джерел; відбір, класифікація, опитування, прогнозування; пошуково-бібліографічний метод; метод періодизації; контент-аналіз; інтерпретація й структурно-прогностичний метод) дав можливість досягнути мети і виконати визначені завдання.

Положення, які сформульовано в дисертації, достатньо обґрунтовані.

Зміст дисертації, її висновки й рекомендації ґрунтуються на принципах об'єктивності й науковості, фундаментальності, системності, єдності логічного й історичного, національного й загальнолюдського, теорії та практики, критичного підходу до оцінки педагогічних процесів, подій, явищ, фактів, творчого використання кращого педагогічного досвіду минулого, а також на використанні загальнонаукових та низки специфічних методів історико-педагогічного дослідження (ретроспективний, хронологічно-структурний, історико-генетичний, історико-порівняльний та ін.).

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження К.Г. Трибулькевич достатньо обґрунтовані й достовірні.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Дисертаційна робота К.Г. Трибулькевич містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальне наукове завдання, яке полягало в науково-теоретичному розкритті процесу розвитку студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України в період 1917 – 2010 рр. та в можливості використання результатів дисертаційного дослідження для подальших історико-педагогічних наукових досліджень, а також для використання позитивного досвіду минулого в практику роботи студентського самоврядування в сучасних вищих навчальних закладах України.

Основні положення й результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова (акт від 20 травня 2016 р. № 66 – 01/1742), Миколаївського державного

аграрного університету (акт від 07 вересня 2010 р. № 1674), Чорноморського національного університету ім. Петра Могили (акт від 25 серпня 2016 р. № 03/677), Національної академії державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького (акт від 9 червня 2016 р. № 26/1/640), Ужгородського національного університету (акт від 1 липня 2016 р.).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Матеріали дисертації, її теоретичні положення й висновки можуть використовуватися у вищих навчальних закладах України при організації студентського самоврядування; науковцями у галузі загальної педагогіки та історії педагогіки для подальших досліджень різноманітних аспектів теорії і практики студентського самоврядування; науково-педагогічними працівниками ВНЗ у процесі читання лекцій і проведення семінарських занять з педагогічних дисциплін для збагачення змісту навчального матеріалу.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому

Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, списку використаних джерел (989 найменувань, із них 26 іноземною мовою, 135 – архівні джерела), двох додатків. Повний обсяг дисертації 454 сторінки, з них основного тексту – 345 сторінок. Робота містить 16 рисунків та 15 таблиць.

Дисертаційне дослідження системно організоване: окреслено його об'єкт, предмет і мету, сформульовано дослідницькі завдання, забезпечено відповідність висновків, які логічно випливають із змісту основного тексту дисертації.

У першому розділі – “Студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України як науково-педагогічна проблема” – здійснено системний аналіз досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці.

У другому розділі – “Методологічні засади розвитку студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України” – обґрунтовано авторську концепцію й методику дослідження проблеми розвитку студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України періоду 1917–2010 рр., розкрито загальні принципи, структуру, методи й форми студентського самоврядування.

У третьому розділі – “Тенденції, суперечності та закономірності студентського самоврядування в Україні (1917–1979 рр.)” – виділено п'ять етапів у розвитку студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України; розкрито структуру, принципи, методи й форми, основні тенденції, суперечності й закономірності його розвитку у кожному з виділених етапів.

У четвертому розділі – “Трансформація студентського самоврядування у 1980 – 2010 рр.” – розкрито особливості розвитку студентського

самоврядування в освітньому процесі вищих навчальних закладів України в період 1980 – 2010 рр.

У п'ятому розділі – “Актуалізація та впровадження ідей і досвіду студентського самоврядування в умовах реформування вищої освіти України” – окреслено можливості творчого впровадження кращого досвіду студентського самоврядування у сучасних реаліях освітнього процесу вищої школи України.

Дисертаційна робота К.Г. Трибулькевич за своїм змістом і формою є завершеним дисертаційним дослідженням.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому високо оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, відзначимо окремі дискусійні положення та зауваження до змісту роботи, а також висловимо окремі побажання:

1. Заслуговує на увагу періодизація розвитку студентського самоврядування в освітньому процесі вищих навчальних закладів України досліджуваного періоду, але в роботі варто було б чітко прописати ознаки за якими були виділені кожен з семи етапів. На наш погляд, логічно не вмотивована й дисертанткою переконливо не обґрунтована, наприклад, нижня межа (1979) п'ятого етапу і верхня межа (1980) шостого етапу у розвитку студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України.

2. У тексті монографії й авторефераті варто було б конкретизувати, на яких засадах здійснене групування джерел, використаних у науковому дослідженні.

3. Можливо в дослідженні доцільно було б ширше представити досвід зарубіжних країн в організації діяльності студентського самоврядування, присвятивши висвітленню даного аспекту окремий розділ дисертаційного дослідження, порівнявши й виокремивши спільне й відмінне в діяльності органів вітчизняного і зарубіжного студентського самоврядування.

4. У роботі є неточності. Так, у розділі 3. п. 3.2 передбачається аналіз стану студентського “самоврядування у радянський період (1920-1990 рр.)” (с. 3 монографії), але фактично аналіз закінчується 1979 роком, а продовжується вже в наступному розділі. Крім того, у назві роботи визначений період 1917 – 2010 рр., а в розділі 5 аналізуються особливості діяльності студентського самоврядування в Українській незалежній державі (2011 – 2015 рр.), що виходить за межі дослідницького періоду.

5. В авторефераті не дотримано вимог вживання тире і дефісу.

Однак, висловлені зауваження й побажання суттєво не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

9. Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації, а 40 публікацій автора (одна одноосібна монографія, 1 програма, 20 статей у фахових виданнях, з них – 4 статті у закордонних наукових

виданнях; 5 – у наукових фахових виданнях України включених до міжнародних наукометричних баз; 13 публікацій у збірниках матеріалів і тез науково-практичних конференцій; 5 – у збірниках наукових праць) з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та відповідають встановленим вимогам.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

10. Висновок про відповідність дисертації вимогам “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”.

Дисертація К.Г. Трибулькевич “Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України (1917 – 2010 рр.)” є завершеним, самостійним науковим дослідженням важливої історико-педагогічної проблеми. За своєю актуальністю, новизною, важливістю наукових результатів, їх обґрунтованістю і достовірністю, а також практичною цінністю сформульованих положень і висновків дисертаційна робота відповідає пунктам 10, 12 і 13 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор – Трибулькевич Катерина Георгіївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

І.В.Зайченко

17 січня 2017 року

Підпис засвідчує
Т.б. о. нагальника в

 В.М.Шатов